

Ik moak di Platt!

De aktuelle Situation bringt masse Neet mit sück un masse Dinge up de man sick ersmal inlassen mut. In düsse Bidräge willt wi eegentlich Wöer finnen för Begrippe, de et so noch net up Platt güff. Mangesmal bünt de Lüe aver drocker as wi un dat is us dann een besünneres Plesir.

Um et den neijen Corona-Virus schwor tou moaken, möt wi alle nu Schnute un Nas ofdecken . De Mask heff nu een kreativen Nom kriecht: De Schnutenpulli as wi et all hier seen kun:

Löpt. ☐ #nordischbynature pic.twitter.com/y4sguhVykl

– Stephanie Wagner ☐☐ (@SteffiWagnerHH) May 18, 2020

In düssen Sinne: bleevet munter un passt upeenanner up!

Nettelkönning 8: Theater

De näieste Utgave van'n *Nettelkönning* dait sik met dat Theater befaaten. De plattdütske Kulturlandskup is vandaage prägt döa Musik, Geschichten un döa plattdütske Schauspäälguppen, die eens in't heel Land finnan kann. Up de lüttkesde Döaper find een ene Theatergruppe, de plattdütske Schauspääle upföhrn dait. De Erfolg is faken groot, de Upführungen bünt mäisttied gaut besöcht un Karten bünt hart to kräägen. Dat licht vielleicht uck doa an, dat de Schauspäälers faken Fründe, Familienmetglieder of Naohbers van de Lüe in't Publikum bünt, un doa an, dat de Stücke mäisttied so dacht bünt, dat een masse lachen kann. De Theaterabend schöll ein Pläsier för alle wään.

De Utgave häff folgende Biedräge:

- Theater in't Mönsterland
- Dat allerbest to d' 100. Gebuursdag, leve Niederdeutsche Bühne!
- Dat Ohnsorg-Theater
- Dat Ohnsorg-Theater 2
- Theater in'n Zoo.

Uck in düsse Utgave giff dat wäer Biedräge ut de Rubriken *Ik maak di Platt*, ene näie Lektion ut den *Westfäölsken Spraokkurs* („Up Platt liäsen in eegener Sake – Lärböker to't Mönsterlänner Platt“) un een Rezept, dütt maol för een Braatappel-Punsch.

Düsse Biedrag is schriewen in Emslänner Platt.

Dat allerbest to d' 100. Gebuursdag, leve Niederdeutsche Bühne!

Befaat man*froo sük mit 't Thema ‚Plattdüütsk un Theater‘, so kummt man*froo neet umto, up de Niederdeutsche Bühne am Theater Münster e. V. to proten to komen – eerst recht neet van 't Jahr, in dat se al hör hunnertjährige (woll verstahn!) Jubiläum fieren dürt. Doch een na 't anner...

Sprachkurs Westfäölsk –

Lektion 7

Dies ist ein kleiner Sprachkurs für das Westfälische bzw. Münsterländer Platt. Hier geht's zu den Lektionen 1, 2, 3, 4, 5 und 6.

Kurze Ausschnitte aus Alltagsgesprächen geben Beispiele für die Sprachanwendung. Anhand kurzer Übungen kann der Inhalt der Lektionen nochmal wiederholt und eingeübt werden.

Viel Spaos bi't Westfäölsk küern!

Lektion 7

In düsse siëbbente Lektion giff dat eenen praktischen Liäsetext, wudrin dat üm Henwiese för't Liäsen un Liärn van't Mönsterlänner Platt un üm de unnerschiedlicken Schriefwiesen geiht. Et süellt nu vörscheidene Wäörderböker un Matriaol för't Westfäölsk lärn vörstellt warrn. Düsse Böker un Grammatiken hebbt nich blaut plattdütske-hauchdütske Üöwersetten, sonnern auk Tabellen mit de *unregelmäßigen Verben* för't Präsens, Präteritum un Perfekt bzw. Partrizip Perfekt.

Up Platt liäsen in eegener Sake – Lärböker för dat Mönsterlänner Platt

Well de plattdütske Spraok faken liäsen dött, kennt dat: anners äs bi't Hauchdütske giff't kinne normte Schriefwiese. Schriëwen Dönekes un annere Texte up Platt sind een Düörnener un van Text to Text, van Wäörderbok to Wäörderbok unnerschiedlick.

Dao düsse kleine Spraokkurs-Rubrik in'n Nettelkönning auk blaut kleine Inblicke giëwen kann, hier eenmaol een Üöwerkieken üöwer de westfäölsken Lärböker van Belang:

Walter Born: Kleines Wörterbuch des Münsterländer Platt und Kleine Sprachlehre des Münsterländer Platt

De Kleine Sprachlehre giff een kleinen Inblick üöwer de wichtigste Grammatik, de enen för't Platt küern brück mit Verbtabelle un mit dat Beschriëwen van de Waordaorten. Daoto is een kleinet Wäörderbok ruut kuemen, dat mit 3000 Wäörde aower blaut auk eenen kleinen Indrück giëwen kann. Beide Böker sind blauts nao antiquarisch to kriegen.

Born, Walter (1978): *Kleine Sprachlehre des Münsterländer Platt*. Münster.

Born, Walter (1979): *Kleines Wörterbuch des Münsterländer Platt*. 3. Aufl. Münster.

Rita und Rudolf Averbeck: Dat Mönsterlänner Platt – Lehrbuch und Wörterbuch

Een kumpletet Lährwiärk hebbt Rita un Rudolf Averbeck ferrig brengt. Dat Lehrbuch is een Spraokkurs, mit viëlen Upgawen to't Liärn van't alldäglige Platt küern un eenen utförliken Grammatikdeel.

Dat plattdütsk-hauchdütske Wäörderbok hett mit üöwer 14.000 Wäörden eenen grauten Umfang un wuor mit Spriäkers ut Riesenbiëk (Riesenbeck), Fuchtrup (Füchtorf), Billerbiëk un Vüörem (Vorhelm) tosammen stellt.

De Schriefwiese in't Lährbok un in't Wäörderbok is daobi heel fröndlick to Lüde, de Platt liärn wüllt, wiel dat se sick an *morphologischen Schreibprizipien* van't Hauchdütske anliënt: dat *Dehnungs-h* ton Biespiël in't Waort *Höhner* (*Hühner*) bliff wu bi't Hauchdütske auk un is so auk guët äs Mäertahl van't Waort *Hohn* (*Huhn*) bi't liäsen to kennen. Up de annere Siete teken *phonographische Schreibprinzipien* dat akkraote Utspriäken an: *Breef* (*Brief*) un *Breewe* (*Briefe*).

Averbeck, Rita/Averbeck, Rudolf (2007): *Dat Mönsterlänner Platt. Lehrbuch*. Hörstel.

Averbeck, Rita/Averbeck, Rudolf (2017): *Dat Mönsterlänner Platt. Wörterbuch*. Hörstel.

Klaus-Werner Kahl: Wörterbuch des Münsterländer Platt

Dat Wäörderbok van Klaus-Werner Kahl is mit 21.000 Wäörder dat dickste Naokieksel. De Schriëwgebode hollen sick barsk an *silbische Schreibprinzipien*: dat hauchdütske *Dehnungs-h* wätt gar nich brukt. *Langvokale* wärd in sloten Silwen dubbelt: *Hoon* (*Huhn*), in uopen Silwen allemaol aower eenfack: *Hö-ner*. An't End van't Waort bzw. bi Konsonanten gelt dat morphologische Schreibprinzip, so dat de Waortstamm kennt wärn kann: *Brew* (*Brief*) und *Breewe* (*Briefe*).

De Vordeel van düsse Schriefwiese ligg daodrin, dat blaut wainig Regeln brukt wärn un de knüppt an de ollen Schriefwiesen vörgoahner Tieden an, äs dat Plattdütske äs Kultur- un Hanespraok wainig mit dat Hauchdütske in Kontakt kuemen is.

Kahl, Klaus-Werner (2009): *Wörterbuch des Münsterländer Platt. Hochdeutsch-Plattdeutsch. Plattdeutsch-Hochdeutsch. Mit Regeln für die plattdeutsche Rechtschreibung*. 3. Aufl. Münster.

Ik moak di Platt!

In düsse Kategorie geht dat normalerwiese dorum, Wöer tou erfinden för neie Begriffe. Düsset moal schöll dat anners ween. Um tou kieken wecke neijen Wöer dat so güff, hab ick Sieten tou Jugendsproak schmöckert. Dorbie is mi upfallen, dat

es för masse Begriffe eegentlich moie plattdütsche Wöer güff.
Een paar Öwersetzungen Platt-Jugend/ Jugend- Platt:

Hirnblähungen: Jugendsproak för **Dummtüch**. Unsinn in Kopp of Blödsinn moaken.

Kurvenschuhe anhaben: Jugendsproak för **dune ween**. De Zustand in de man kummt wenn man masse drinket und in de man masse Dummtüch in Kopp haff.

Cornern: In Jugendsproak ment dat, an een Eck steihn un mit Frünnen schnacken un veelechte ook wat drinken of eeten. Up Platt is dat **Klönen:** Mit nette Lüe tousome stahn of sitten und dorbei schnacken, drinken un eeten.

Nettelkönning 7: Spraakkontakt

As dat Plattdütske nich alläine up de Welt is, steiht dat jümmers met annere Spraoken in Kontakt. Vandaag is dat vör allen dat Hoogdütske, womet dat Plattdütske sik verglieken mott. Faken bünt Verännerungen in de Spraoken dat Ergebnis van den Kontakt tüsken Lüe, de up de eene Siete Plattdütsk un up de annere Siete Hochdütsk (of Nedderlandisk, Engelsk, een annern dütsken Dialekt of ene annere Spraoke) proten dait. Dat dat nich blots vandaag so is, dat kann een doa'an säihn, wo Wöer as *Buddel* of *Fünste* (für „Taufstein“, von fr. font) all so lange Deel van de plattdütske Spraoke bünt, dat de as Fremdwöer ut dat Französke gar nich mehr to erkennen bünt.

De näije Utgave van den Nettelkönning bestaiht ut folgende Bidräge:

- Dat Nedderdüütsche un dat Nedderlandske – een interessant Spraakkontakt
- De Pälzer Spraokinsel an’n Niederrhein
- Wart dat Plattdütske hochdütsk of dat Hochdütske plattdütsk?
- Spraokmengeler in’t Ruhrgebiet – Wat is dran an de Klischees?
- De Westfale Johann Bracht in Lübeck – Plattdüütsche Amtsspraak in’t 15. Jahrhunnert
- „Gainerspraake“ un Plattdütsk

Ji köönt ok in düsse Utgave wäer Bidräge ut de Rubrik *Ik maak di Platt*, ene Lektion ut den *Westfäölsken Spraokkurs* (Tallen) un twäi Rezepte finnen (Look-Koken met Speck; De nedderlansk Pudding: Vla).

Wi wünscht jau vääL Pläsier bi’t Läslen!

De Nettelkönning.

Düsse Bidrag is schriewen in Emsläner Platt.

Nettelkönning 6: Sport

De neijeste Utgave van den Nettelkönning befatt sik met ene van de mooiste Nääbensaken, de een finnen kann: Sport. Mass Lue drievt sülvst Sport of freut sik doaröver, Lue tautokieken, de Football späält of rieden dait. Dat is in Mönster jüst so as in Bremen, Hamburg of Dortmund un Magdeburg.

De Bidräge van düsse Utgave:

- Amateursport in Mönster
- De NatuurGenöttRoute

- Peerdesport in'n Mönsterland
- Kohfladen-Roulette
- Football in'n Nordwesten
- Sparkassen Mönsterland Giro
- Karpen, Hecht un Aal

Ok in düsse Utgave giff dat ene Lektion in den Spraakkurs Westfäölsk un een Rezept to'n naohkooken (Haferflocken-Bananen-Kookjes).

Wi wünscht Jau veel Pläsier bi't Läslen!

De Nettelkönning

Amateursport in Mönster

Nu da de Winter vorbie is un de Sünne weer schient, kunn man uuk mal an de frische Luft gahn un Sport moaken. Wunner kunn ick dat in Münster doun?

Doartou güftet in Münster taalrieke Geläagenhaiten. So güftet alleene 33 Sportverine, de mehr als eene Sportart anbeert. Dat bünt nich bloß de „Klassiker“ as Football, Handball of Lopen, sonnern ook dee een of annere Besünnerheit. So kunn man in Woater toun Beespeel Rudern un Angeln un in de Luft kunn man Segelfleegen. Well aber leever up de Strate unnerwegens is, vör den güftet von Mai bis September an den ersten und darten Freijdach in Monat de Skatenight. Bi düsset Event skatet up tou 4000 Lüe dör de Stadt (Woar masse Arbiet dit is, kunn man HIER lesen). De wall grötste Väälfalt bäiet de Westfälische Wilhelms-Universität in ehren Hochschulsport an. Dat Angebot von över 150 Sportarten nutztet över 25.000 Lüe jede Wäake un et is nich bloß för Studeerende un Mitarbeiter von de Universität, sonnern för alle. De wall besünnerste Sport is

„Quidditch“. In den Harry Potter Filmen is dat de beliebteste Sport von de Töveerer. Up fleegende Bessens versökt de Speeler „Tore“ tou erzielen un en kleenen flinken Ball tou erwischen, den Schnatz (well sück dat nu nich vorstellen kann, kann sück dat uuk hier ankieken). Nu kann in unsere Welt de Bessen nich flegen und so habt sück eegene Regeln för nich-Töveerer utbeldet (dat kann man sück hier ankiecken).

Dat bünt nu so eenigeMöglichkieten um för sück of im Team tou trainieren, well nu Lust haff bi een Groterignies sine Sportlichkeet mit anneren tou verglieken för den haff Münster, dreij Möglichkieten. In de Münsteraner Königsdiziplin, dat Radföhrn güft et de Sparkassen Münsterland Giro. Tou Fout is dann de Volksbank-Münster Marathon de Höchtepunkt. Bi düssen loopt jedet Joar mehr as 9000 Lue mit. För WEN bloß lopen tou min is, de kann uk den Sparda-Münster City Triathlon moaken. Doar kann man 1,5 km Schwimmen, 40km Radföhrn und 10 Lopen of uk bloß de Hälfte.

Düs is blot een groben Überblick över de Möglichkeiten in Münster, in de Links unnen finnet Ih noch mehr Infos.

Düssen Bidrag is schreewen in Emsländer Platt.

Quellen:

https://muenster.hochschulsport-nrw.de/angebote/aktueller_zeitraum/index.html

<https://www.muenster.de/mehrsportvereine.html>

De NaturGenöttRout

Radd fahren mit all Sinnen – dat verspreckt de nee Raddrout
von de
Natuerschulstation Mönsterland NABU, de sik an begeistert
Radd-Leevhebber un

Geneters richt. Op en sowat 160km good utboot Wegnett föhrt de Natuur-Genütt-Route dör de Walden, Gröönlanan un Felden vun't Mönsterland. So kann een to'n Bispill dör de moje Eemsaue, de Boombargen off das Venner Moor radeln un wannern. Langs de Slössen un Waterbörgen hett düt Nett veel mehr to beden. Dat Besünnere vun düsse Rout: se föhrt nich blots dör de eenmaal Natuur, se lett se ehr Besökers ok spören. Een puur Belevnis-Raddtour.

In eng Kooperatschoon mit den düütschen Hotel- un Weertsuppenverband (DEHOGA) hett de Natuurschuulstation Mönsterland NABU Bedrieven ut de Gastronomie utwählt, de Spezialitäten ut de Region op hör Spieskaart hebben. Tosamen mit frisk Mahltieden is et en wahrhaftig goode Daad, gemödelk in en Buurderee binanner to sitten. Dat Vörhebben NatuurGenöttRout entstunn ut den Infall herut, den regionaal Verstand to starken un üm de landschaftlik Vielfalt vun't Mönsterland to faten. Wecke Aard vun Obst word in't Mönsterland anboot? In wecke Jahrstied finnt een wild Bejen an'n Rand vun de Wegen? Nich blots för Kinners sünd dat interessant Fragen. Frisk Produkten ut de Region, faken ut ökologisk Anbau, köönt ünnerwegens direktemang bi de Buren in ehre lütten Hoffladens köfft werden.

För de Natuur sensibiliseeren

För de Umwelt un de Mooigheid vun de Natuur to sensibiliseeren un düsse

düürsaam to schütten, daarup kümmt et de Natuurschuulstation
Mönsterland in't
Besünnere an. De Touren sünd för Familien licht to beföhren un
ok Sportfahrers
kümmt op hör Kösten. De meisten vun de Strecken vun de
Fahrraddrout lett sik äs
Daagsutflug beradeln. Äs lüttjen Urlaub in't Mönsterland kunn
dat heele Wegnett
beföhrt werden. Kansen to't Övernachten lett sik sünner
Problemen finnen.

Dat Geleidprogramm un wiedere Informatschoonen to de
NaturGenöttRout kriegt Se bi de NABU-Naturschutzstation
Münsterland un ünner www.naturgenussroute.de

Quell:

<http://www.ruhr-guide.de/freizeit/radfahren-und-radtouren/naturgenussroute-im-muensterland/12888,0,0.html>

Peerdesport in'n Mönsterland

Wenn dat üm Peerdesport geiht, is dat Mönsterland de eerste Adresse. Allennig in Mönster giff dat 30 Vereine för Rietsport un in Borken of Coesfeld süht dat nich anners ut. In Warendorf heff dat dütske Olympiade-Komitee för Rieeräi siet över hunnert Johr sienen Hauptsitz. Sāi organiseert den Spitzensport bi de nationale Meesterschupp un de Olympischen Spiele. Wat maakt dat Mönsterland nu besünners för Peerdesport. Wecke Veranstaltungen giff dat över't Johr in Mönster un in de Gägend?

Turniere in un um Mönster

Dat gröttste un bekanntste Turnier in Mönster is dat *Turnier der Sieger*. To't Ende van de Saison trāffet sik de internationale Elite elket Johr in'n August. Ut den Schloßplatz wāerd för drāi Dage een Turnierplatz, wo de Sportlers in de Disziplinen Dressur un Springen mehre Priese haolen kāönt. In'n Januar is de K+K-Cup heel belangeriek för Rietsport. Dat nationale Turnier duert fief Dage un finnet in de Halle Mönsterland statt. Düsse Johr häbbt över 30.000 Lue dat Spektakel bekiekt. Dat wichtigste Turnier steiht man ers in'n September an. In Warendorf wāern de Bundeschampionate utdraogen. De wāerd offiziell dat „Schaufenster der Pferdezucht“ nöömt, weil doa junge Peerde und ähre Rieer in'n Wettbewerb staoht. Butendem wāerd nich blots Springen un Dressur, sünnern ok de Disziplinen Fahren un Vielseitigkeit prüfet.

Wat giff dat änners?

Ok kulturell un in de frāie Tied kann dat Mönsterland för Peerdefrönde wat bieten. In'n Allwetterzoo Mönster ist dat Westfälische Pferdemuseum, dat de Geschichte und de Kultur van

Peerde de Besöikers näöher breng. Vör aal för Kinner bünt de Pferdeshow, wo verschedene Peerderassen wiest wäern, eene mooie Saake. Siet een paar Johr häff dat Mönsterland ok ene äigene Rietroute, de de Kreise Borken, Coesfeld, Steinfurt, Recklinghausen, Warendorf un Münster metenanner verbinnet. De is över 1000 Km lang un van vääle Rieers geern lien mäögt.

Waorüm nu dat Mönsterland?

Dat Mönsterland is een grooter Däil van Westfaolen un Perde bünt siet mehre Johrhunnerte in Westfaolen tohuus. De Rasse „Westfale“ is för den Rietsport heel bekannt. De erste Rietverein in Dütskland was de Westfälische Reitverein in Mönster un ok vandaage maakt sick Mönster een Naomen as Rieerstadt. Ingrid Klimke un Helen Langehanenberg hebbt baide in Olympia Medaillen holt un bünt gebürtig ut Mönster. Säu hebbt ok ähre Trainingstätten in de Gegend. Een ännere Grund, warum hier de Peerdesport so groot is, is man rächt äinfach. Dat giff masse Platz un vääle Natur, um Peerde to tüchten un sick met em to bewäggen.

Düsse Bidrag is schriewen op Emslänner Platt